

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Uudistuksessa on nähtävissä hyviä ja toivottavia asioita: prosessin ja rahoituksen sujuvoittamista, yksilön näkemistä omia asioitaan eteenpäin vievänä aktiivisena toimijana sekä koulutuksen vaikuttavuuden lisäämistä. Velvoittavuudella puolestaan osaltaan ohjataan yksilöä eteenpäin kohti suomalaista työelämää.

Luku- ja kirjoitustaidon opetukseen liittyvät muutokset kohdentuvat erityisesti pakolaisasemassa Suomeen saapuvien kotoutumiseen. Näiden henkilöiden nopea koulutukseen pääseminen on erityisen tärkeää. Rahoituksen muutokset luovat epävarmuutta siitä, kuinka varmasti kunnat ja työllisyysalueet pystyvät erilaisia kotoutumiskoulutuksia esitetyllä aikataululla toteuttamaan.

Esityksen mukaan kotoutumislain mukaisina omaehtoisina opintoina voitaisiin jatkossa tukea aikuisten perusopetusta alle 30-vuotiaiden tai perustellusta syystä tätä vanhempien kotoutuja-asiakkaiden osalta. Tämä uudistus tulee todennäköisesti lisäämään työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain mukaisen omaehtoisen opiskelun hyödyntämistä 30-vuotiaiden tai tätä vanhempien asiakkaiden aikuisten perusopetuksen tilanteisiin. Koska kulukorvausta ei makseta työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain mukaiseen omaehtoiseen opiskeluun, vähentää tämä näiden kotoutuja-asiakkaiden saamaa etuutta nykytilanteeseen verrattuna. Tällä voi mahdollisesti olla koulutukseen osallistumista heikentäviä vaikutuksia.

Osalla alueista pitkät etäisyydet koulutusten järjestämispaikkakunnille sekä vähäiset julkisen liikenteen vuorot luovat haasteen kotoutujien osallistumiseen läsnäoloa vaativiin koulutuksiin. Kun asiakkaat ottavat huomioon myös yksilöllisen vastuun kotoutumisensa edistämisestä, he saattavat suuntautua asumaan alueille, joilla koulutuksiin osallistuminen on helpompaa toteuttaa ja koulutuksia ehkä useammin tarjolla.

Kotoutumiskoulutusten osalta tulospäätösteisuuden arvioinnissa on hyvä muistaa, että kielenoppiminen ei ole yksin kiinni palveluntuottajasta. Opiskelijan lähtökohdat vaikuttavat siihen, millaisella aikataululla hän pystyy etenemään. Aiheutuviin kustannuksiin vaikuttaa tulospäätösteisessä mallissa myös se, että koulutuksen lopuksi kielitaitoa täytyisi mahdollisesti arvioida toisen palveluntuottajan toimesta.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Kotoutumisen rahoituksen yksinkertaistaminen on ymmärrettävä tavoite. Kokonaisuus luo kuitenkin haasteita kunnille ja työllisyysalueille. Ei ole varmuutta siitä, tuleeko rahoitus olemaan riittävää siten, että koulutuksia saataisiin järjestettyä tarpeeksi usein ja riittävän laadukkaina. Tämä saattaa aiheuttaa kotoutujille alueellista epätasa-arvoa niin, etteivät eri työllisyysalueilla asuvat kotoutujat saa samantasoista tukea suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään integroitumiseen. Mahdollinen työllisyysalueiden välinen yhteistyö voi tarkoittaa etänä toteutettavia koulutuksia, mikä ei kaikkien koulutusten osalta ole tavoitellut oppimistulokset huomioiden järkevä vaihtoehto. Rahoituksen kohdentamisen osalta olisi toivottavaa, että rahoitusta osoitettaisiin kunnille tai työllisyysalueille kotoutumiskoulutuksiin korvamerkittynä.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Velvoittavuuden lisääminen ja yksilön suurempi vastuu asioidensa eteenpäin viemisestä sekä tarvittavan osaamisen hankkimisesta on lähtökohtaisesti hyvä muutos. Tämä vaatii kuitenkin viranomaiselta huolellista neuvontaa ja kotoutujalta kykyä ymmärtää, mitä häneltä vaaditaan sekä erilaisia taitoja toteuttaa saamiaan ohjeita.

Velvoittavuuden kautta kotoutumiseen käytettävän rahoituksen hyötyarvoa varmistetaan esimerkiksi siten, että asiakkaat suorittavat todennäköisemmin järjestetyt koulutukset loppuun saakka. Lisäksi aloitettuihin koulutuksiin toivottavasti kiinnitytään niin, ettei turhia poissaoloja synny. Koulutuksen tavoitteiden täyttymisen seurannassa vaaditaan yhteistyötä koulutuksen järjestäjän sekä työvoimaviranomaisen välillä.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Työnhakijaksi ilmoittautuva kotoutuja tulee tarvitsemaan jatkossa entistä vahvempaa neuvontaa alueen kotoutumisen palveluista. Hänen tulee luonnollisesti myös saada selkeä ymmärrys kotoutujan velvollisuuksista työnhakijana. Haasteena voidaan nähdä se, että osalle kotoutujista tällainen viranomaisen kanssa asiointi on vierasta – toimintatapoja ja velvollisuuksia voi olla vaikeaa ymmärtää.

Työllisyysalueellamme toteutetaan jo nykyisin palvelutarvearvio alkuhaastattelun yhteydessä. Prosessin virtaviivaistaminen ei siten toisi alueellamme erityistä muutosta asiakasprosessiin.

Muut huomiot

Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalue kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä siihen liittyvien lakien muuttamiseksi.

Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalue näkee esityksen yleiset tavoitteet perustelluiksi. Huolta kuitenkin aiheuttaa rahoituksen riittävyys. Kotoutumisen mahdollisuuksien tulee olla eri alueilla asuvilla kotoutujilla tasavertainen. Pienempien työllisyysalueiden voi olla kuitenkin vaikeaa toteuttaa laadukkaita kotoutumiskoulutuksia riittävän usein, jollei tarkoitukseen osoiteta realistista rahoitusta.

Haukimäki Anne
Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalue